

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Skjøtselsplan for kystlynghei

Trettøya, Nordre Langøya, Midtre Langøya og Søndre Langøya i
Alstahaug kommune, Nordland

NIBIO RAPPORT | VOL. 2 | NR. 114 | 2016

Annette Bär & Thomas Holm Carlsen

Avdeling for kulturlandskap og biologisk mangfold, Tjøtta

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

TITTEL/TITLE

Skjøtselsplan for kystlynghei. Trettøya, Nordre Langøya, Midtre Langøya og Søndre Langøya i Alstahaug kommune, Nordland

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

Annette Bär & Thomas Holm Carlsen

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKTNR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
15.11.2016	2/114/2016	Åpen	10353	16/1937
ISBN:	ISSN:	ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:	
978-82-17-01714-1	2464-1162	35	1	

OPPDRAUGSGIVER/EMPLOYER:

Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernavdeling

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

Ingvild Gabrielsen

STIKKORD/KEYWORDS:

Skjøtsel, utvalgte naturtyper, utvalgte kulturlandskap i jordbruket (UKL), lyngsviing, kystlynghei, beiting

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Kulturlandskap og biologisk mangfold

SAMMENDRAG/SUMMARY:

Rapporten gir en beskrivelse av flere øyer på østsiden av Blomsøya i Alstahaug kommune som brukes til beite med gammelnorsk sau. På Trettøya og Langøyan er det kartlagt flere naturbaselokaliteter som kystlynghei, strandeng og strandsump. Skjøtselsplandelen tar utgangspunktet i nåværende drift. Anbefalte skjøtselstiltak er beite med GNS, sviing og fjerning av tistel.

LAND/COUNTRY:

Norge

FYLKE/COUNTY:

Nordland

KOMMUNE/MUNICIPALITY:

Alstahaug

STED/LOKALITET:

Trettøya, Nordre, Midtre og Søndre Langøya

GODKJENT /APPROVED**PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER**

KNUT ANDERS HOVSTAD, AVD. LEDER

ANNETTE BÅR, FORSKER

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Forord

Utarbeiding av skjøtelsesplanen har blitt gjennomført på oppdrag fra beitebruker og Fylkesmannen i Nordland, miljøvernavdelingen. Skjøtelsesplanen gir faglig funderte anbefalinger for skjøtsel av kystlynghei på Trettøya, Nordre Langøya, Midtre Langøya og Søndre Langøya i Alstahaug kommune, og er i samsvar med faggrunnlaget for kystlynghei (Direktoratet for naturforvaltning 2012).

Skjøtelsesplanmalen er delt inn i ulike kapitler. Kapittel 2 gir en generell beskrivelse av naturgrunnlaget innenfor lokaliteten, og en beskrivelse av dagens drift. Del 3 er rettet mot bruker og forvaltningen og omhandler skjøtsel av lokaliteten, samt oppfølgingen av denne. Del 5 gir en beskrivelse av naturtypene som inngår i drifta, og genererer i hovedsak informasjon rettet inn mot forvaltning, inkludert søkbare egenskaper for området i naturbase.

Verdisettingen er definert etter DN Håndbok 13 (Direktoratet for naturforvaltning 2007), og faktaark for kystlynghei utformet av John Bjarne Jordal (Jordal 2014).

Takk til beitebruker Irene Pettersen og Fylkesmannen i Nordland for godt samarbeid, verdifull informasjon og tilbakemeldinger i forbindelse med utarbeiding av planen.

Tjøtta, 31.10.2016

Annette Bär

Prosjektleder

NIBIO, Tjøtta

Innhold

Forord	4
1 Generelt om kystlynghei.....	6
1.1 Ulike typer kystlynghei	6
1.2 Geografiske variasjoner av kystlynghei	7
2 Om Trettøya, Nordre, Midtre og Søndre Langøya - naturgrunnlag og dagens drift.....	8
2.1 Kort områdebeskrivelse av Trettøya og Langøyan	8
2.2 Driftsbeskrivelse	9
3 Skjøtsel av Trettøya, Nordre, Midtre og Søndre Langøya – beskrivelse av planlagte tiltak	11
3.1 Generelt om skjøtsel av kystlynghei	11
3.2 Beiting og dyrehold i kystlynghei.....	11
3.3 Lyngsviing	13
3.4 Restaurering av kystlynghei.....	14
3.5 Mål for skjøtsel på Trettøya, Nordre Langøya, Midtre Langøya og Søndre Langøya	15
3.6 Planlagte skjøtselstiltak på Trettøya, Nordre Langøya, Midtre Langøya og Søndre Langøya	16
3.6.1 Beiterelaterte tiltak.....	16
3.6.2 Planer for sviing.....	17
3.6.3 Andre planlagte skjøtselstiltak	17
3.7 Oppfølging av skjøtelsesplanen	18
4 Mer informasjon	19
5 Detaljert beskrivelse av naturtypene på lokaliteten	20
5.1 Trettøya	20
5.2 Nordre, Midtre og Søndre Langøya	23
5.3 Nordre Langøya, strandeng	26
6 Kilder.....	29
7 Ortofoto/kart.....	30
8 Bilder.....	32
9 Vedlegg	34

1 Generelt om kystlynghei

Kystlynghei er en flere tusen år gammel naturtype som er dominert av røsslyng. Naturtypen har blitt til i de ytterste, oseaniske strøkene langs kysten der klimaet er så mildt at småfe har kunnet gå ute hele året, eller det meste av året. Om sommeren har også storfe beitet i lyngheia, og lyng ble slått til vinterfôr. For å skape godt beitegrunnlag ble lyngheiene svidd slik at det oppsto en mosaikk av gras- og urtevegetasjon (på nysvidde arealer) og lyngvegetasjon. Røsslyng er en vintergrønn dvergbusk som beites hele året, men er viktigst som fôrplante om seinhøsten og vinteren. Grasvegetasjonen er først og fremst vår- og sommerbeite, men særlig starr kan spille en viktig rolle vinterstid. Selv om det er mange trekk i driftsmåten som er relativt ensartet, varierer både bruken og utformingen av kystlyngheia fra sør til nord og fra øst til vest.

Røsslyng er en viktig art i kystlyngheia.

Kystlyngheiene har spilt en viktig rolle i ressursutnyttelsen langs kysten og utgjorde tidligere ca. 2 % av landarealet i Norge. De strekker seg fra Lofoten i Nordland til Kragerø i Telemark. Det er også lynghei på noen få øyer i ytre Oslofjord, bl.a. på Hvaler i Østfold. Lyngheidriften har gått sterkt tilbake i løpet av 1900-tallet. Når driften reduseres eller opphører, gror lyngheiene igjen. Også skogplanting, gjødsling, oppdyrking, nedbygging og nitrogenering utgjør trusler mot gjenværende arealer, og kystlynghei er nå en sterkt truet naturtype (Norderhaug & Johansen 2011). Tradisjonell drift med helårsbeiting, eller beiting store deler av året, og lyngsviing er en forutsetning for opprettholdelse av kystlynghei.

Naturtypen kystlynghei inngår i kystlandskapet i en mosaikk med en rekke andre naturtyper slik som semi-naturlig eng- og strandeng, strandberg og myr. Det norske kystlyngheilandskapet utgjør en del av et større lyngheilandskap som finnes langs atlantikkysten sør til Portugal. I Norge, som i resten av det europeiske kystlyngheiområdet er lyngheia på sterk tilbakegang. Norge har verdens nordligste kystlyngheier og dermed et spesielt ansvar for å ivareta disse. Variasjoner i miljøvariabler (kalkinnhold, uttøringsfare og vannmetning) danner grunnlag for en rekke grunntyper av kystlynghei, og variasjoner i bruk (lyngsviing og beiting) øker kompleksiteten i artssammensetningen og diversitet. Tiden etter lyngsviing kan deles inn i fire ulike faser; pionerfase, byggefase, moden fase og degenererende fase, og enkelte arter kobles spesifikt til noen av disse fasene. Nybrent kystlynghei med lyng i pionerfasen inneholder en del urter og gras, mens gammel lynghei (30-50 år) ofte er meget artsfattig og har et velutviklet mosedeckle. Selv om lynghei generelt regnes som et relativt sett artsfattig økosystem er det totale biologiske mangfoldet knyttet til hele lyngheisyklusen betydelig. Som i de fleste andre semi-naturlige økosystemer øker også artsmangfoldet, spesielt av de skjøtselsavhengige artene, med kalkinnholdet i jorda (pH).

1.1 Ulike typer kystlynghei

Kunnskapen om variasjonen i kystlyngheivegetasjonen er under utvikling. Det nyeste systemet for beskrivelse av variasjonen i norsk natur, Natur i Norge (NiN), deler kystlynghei på grunnlag av kalkinnhold, uttøringsfare og vannmetning inn i tolv grunntyper: Kalkfattig bakli-hei, kalkfattig kystlynghei, kalkfattig tørr kystlynghei, kalkfattig fuktig kystlynghei, intermediær bakli-hei, intermediær kystlynghei, intermediær tørr kystlynghei, intermediær fuktig kystlynghei, svakt kalkrik kystlynghei, svakt kalkrik tørr kystlynghei, sterkt kalkrik kystlynghei, sterkt kalkrik tørr kystlynghei (Halvorsen et al. 2015).

I tillegg til røsslyng er bl.a. blåbær, flekkmarihånd, tyttbær, krekling, smyle, kornstarr, tepperot og skrubbær vanlige arter i norske kystlyngheier. Kalkrik kystlynghei skiller seg fra den kalkfattige ved et høyere innslag av kalkrevende arter som flekkmure, blåstarr, reinrose, vill-lin, fjellfrøstjerne og orkideer. Bakliheier, som ofte er nord- og østvendte, gjerne i humide skråninger, har typiske arter som bjørnekam, revebjelle, ormetelg, blåbær og blokkebær. Kystlynghei med høy uttørkingsfare har gjerne arter som heigråmose, melbær, kveinarter, finnskjegg og gulaks. Kystlynghei med høy vannmetning skiller seg fra tørrere grunntyper ved et framtrædende innslag av fuktrevende arter og myrarter som klokkeling, blokkebær, rome og bjønnskjegg.

Nedenfor finner du en kort beskrivelse av karakteristiske trekk for kystlynghei i sør, vest og nord. For å ivareta det biologiske mangfoldet er det viktig å ivareta lyngheier som representerer variasjonen langs hele kysten i tillegg til variasjonen i lokale komplekse miljøvariabler.

1.2 Geografiske variasjoner av kystlynghei

Sør-Norge

Det meste av kystlyngheiene i sør er relativt tørr kystlynghei, fukthei er sjeldnere. I de sørlige heiene forekommer klokkesøte langs kysten fra Lindesnes til Stavanger. I sørhellende lyngheier på litt næringsrik grunn kan man finne en del andre urter som blodstorkenebb, fagerperikum, kystmaure og firtann. På Lista og Jæren finnes det fortsatt en meget spesiell lyngheitype: lynghei som er et suksjonstrinn mellom marehalmdyne og skog. De domineres av røsslyng, krekling, krypvier, marehalm og sandstarr.

Vest-Norge

Kystlyngheiene i vest dvs. fra Rogaland til Møre og Romsdal, har størst utstrekning i vest-øst-retning og for hundre år siden gikk lyngheia her langt inn i fjordene. I dag dominerer imidlertid lyngheia først og fremst de ytterste øyene og de ytre fjordstrøkene. Her finnes arter med høye krav til fuktighet og lang vekstsesong. Klokkeling, som vokser i fuktigere områder enn røsslyng, er vanlig her, og purpurlyng, som er frostømfintlig, finnes i en smal stripe ytterst på kysten til Sunnmøre. En rekke arter med vestlig utbredelse i Norge har lyngheia her som sitt viktigste habitat, for eksempel vestlandsvikke, lyngøyentrøst, fagerperikum, heiblåfjær og kystmyrklegg. Artsmangfoldet synker fra vest mot øst på grunn av at de klart vestlige artene faller ut.

Midt- og Nord-Norge

Fra Trøndelag til Nordland, dominerer fukthei på grunn av mye nedbør og lav temperatur. Torvdybden kan være flere desimeter og overgangen mot myr er glidende. Krekling blir et stadig vanligere innslag nordover og kan bli mer dominerende enn røsslyngen. Siden den har lavere beiteverdi kan det skape problemer i områder med vinterbeiting. Slåtestarr og torvull er også vanlige. Fra Sunnmøre og nordover minker innslaget av vestlige arter, mens innslaget av nordlige arter og fjellarter øker, som for eksempel dvergbjørk, rypebær og molte. Tørrhei (høy uttøringsfare og lav vannmetning) kan forekomme i sørhellinger og på arealer med skrint jordsmonn. Her øker andelen av urter og gras som tepperot, engkvein og rødsvingel, og melbær er et karakteristisk innslag. Den norske kysten domineres av fattige bergarter, men nordover finnes det innslag av kalkrike bergarter som gir rik hei med innslag av kalkrevende arter. Også på skjellsand kan det utvikles slik rik hei.

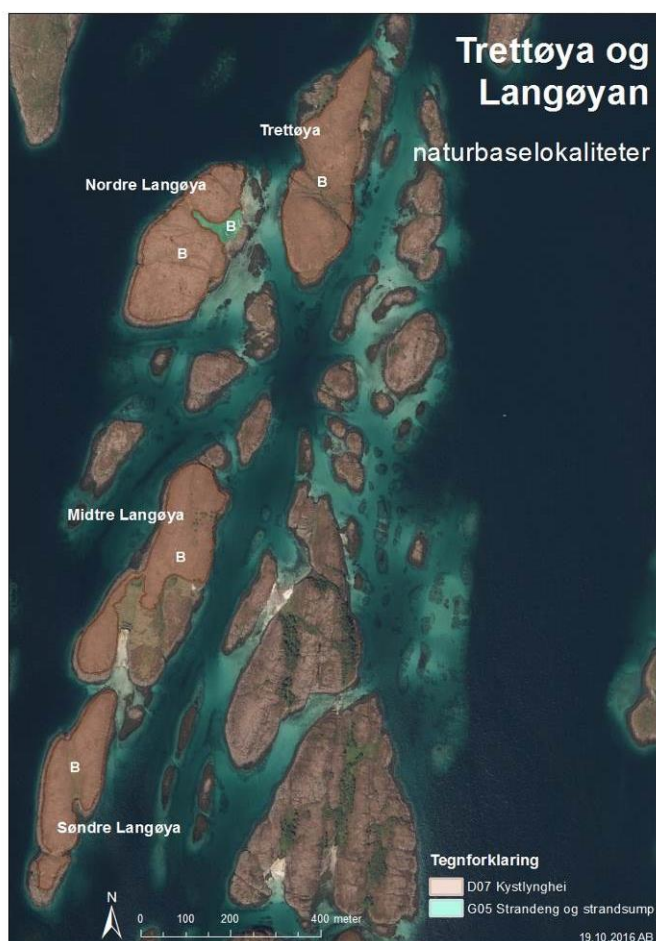
2 Om Trettøya, Nordre, Midtre og Søndre Langøya - naturgrunnlag og dagens drift

2.1 Kort områdebeskrivelse av Trettøya og Langøyen

Trettøya og Langøyen ligger mellom Hestøysund og Skottsvær sørvest i Alstahaug kommune, Nordland. Totalt utgjør arealet på de fire holmene ca 212 dekar hvorav 182 dekar dekkes av kystlynghei. Berggrunnen er i hovedsak sur og domineres av kloritoidglimmerskifer, stedvis med staurolitt. Høyeste punkt ligger sør på Trettøya og er 22 meter over havet. Søndre og Midtre Langøya henger sammen ved fære sjø og det samme gjelder for Nordre Langøy og Trettøya. Alle holmene beites av gammelnorsk sau (GNS) fra samme beitebruker.

Kystlyngheia er av fattig type med røsslyngdominans. Langs kantene og i bakkene er jordsmonnet skrint og torvdybden grunn. På toppene og i flatere parti finnes mer fuktig lynghei. Tilstanden på røsslyng er i all hovedsak god men partier med grov, gammel røsslyng finnes spesielt på sørdelen av Trettøya. Andre arter i lyngheia er torvull, krekling, blokkebær, slåttestarr, molte, tyttebær, rypebær, bjønnskjegg, noe einer, heigråmose og reinlav. Med unntak av et felt med kraftige bjørketrær midt på Trettøya bærer ikke kystlyngheia preg av gjengroing. Kun unntaksvis fant vi oppslag av lauvtrær.

Øvrig areal består av gras og urtedominert naturbeitemark, samt ei fin strandeng på Nordre Langøya (verdi B). Strandenga har fine soneringer og her vokser bl.a. den rødlistede arten ormetunge (VU, sårbar)

Figur 1. Kart som viser lokaliteten og naturtypene som inngår i drift.

2.2 Driftsbeskrivelse

Dato for utarbeiding av driftsbeskrivelse: 24. oktober 2016
Beskriv dagens beite (ev. tegn inn på kart): Langøyan og Trettøya benyttes som beite for gammelnorsk sau av samme bruker fra april/mai til månedskiftet september/oktober. Praktisk sett er beiteområdet delt i to der Trettøya og Nordre Langøy henger sammen på langfjære (ca en gang i måneden) og Midtre og Søndre Langøya henger sammen på normal fjære.
Hvor mange dyr beiter på de ulike beiteområdene: På Midtre og Søndre Langøya går det vanligvis 12 mordyr med ett lam hver (12+12). Tallet for Trettøya og Midtre Langøya er tre sau med to lam hver (3+6) evt. 4 mordyr med ett lam hver (4+4).
Beskriv nåværende opplegg for sviing (Hva har du svidd, når ble det svidd, ev. tegn inn på kart): Det eneste området som har blitt svidd i nyere tid er en liten flekk på ca én daa i den nordøstre delen av Trettøya. Denne delen ble svidd i 2013.
Har du gjort andre skjøtselstiltak enn beiting og sviing: Det har ikke blitt utført andre skjøtselstiltak enn beiting på noen av de fire holmene.
Vet du hvordan området har vært skjøttet tidligere (beiting, lyngslått, sviing eller annet)? På Midtre Langøya har det tidligere vært to gårder. Tufter etter hus er lett synlige i terrenget. Områdene som har blitt tatt ut av kystlyngheilokaliteten på Midtre Langøya er tidligere benyttet som slåttemark og er grasdominert. Bestemor til Knut Pettersen var blant de siste fastboende på øya. Hun flyttet til Brasøy i starten av 1950-tallet. Med dette opphørte den tradisjonelle bruken av de gamle slåttemarksarealene. I dag er de mer som naturbeitemark å regne. Søndre og Nordre Langøy samt Trettøya har «alltid» blitt benyttet som utmarksbeite. Etter fraflyttinga og frem til i dag har samtlige fire holmer hatt så godt som kontinuelig beiting med sau.
Er det noe med dagens skjøtsel (antall dyr, kvalitet på beiteområdene) du mener bør endres? Antall beitedyr virker optimalt etter mange års erfaring med GNS. Kvaliteten og hevdnen på kystlyngheia kan bedres gjennom sviing av gammel og degenererende røsslyng.
Må skjøtselen tilpasses spesielle verdier i området (sjeldne arter, problemarter, kulturminner, vern etc.)? På Nordre Langøya ble det registrert ormetunge (VU, sårbar). Som trives best i beitemarka med godt beitetrykk, jfr. dagens beiteregime. På Midtre Langøya vokser veitistel på den gamle slåttemarka i sørvest. Veitistelen har gode levevilkår da den ikke blir beitet, jorda er næringsrik og våndaktivitet fremmer spredning av veitistel. Det er ønskelig å redusere forekomsten av veitistel gjennom bruk av ryddesag før frøsetting.
Beskriv rutiner for tilsyn og sanking: På sommeren gjennomføres tilsyn en gang i uka. Det er lett å få oversikt på holmene slik at tilsynet går raskt og effektivt. På sensommer og høst økes tilsynet til to ganger i uka der det kombineres med litt

tilleggsfôring med kraftfôr

Beskriv tilgang til ly på beite:

På Søndre, Midtre og Nordre Langøya er det få naturlige steder der sauene har tilgang på ly. På Trettøya er det en relativt kraftigvokst skogklynge midt på øya der sauene kan skaffe seg ly. Behovet for ly er begrenset på sommerhalvåret.

Beskriv rutiner for eventuell nødfôring og plassering av fôr plass:

Sauene blir tatt bort fra Langøyan og Trettøya hvis det oppstår fôr- eller vannmangel. Noe kraftfôr blir gitt i siste del av beiteperioden, seinsommer og høst.

Beskriv vanntilgang til dyra på beite:

Lite åpent vann å finne på Søndre og Midtre Langøyan. På Nordre Langøya og på Trettøya er det gode forekomster av åpne vann.

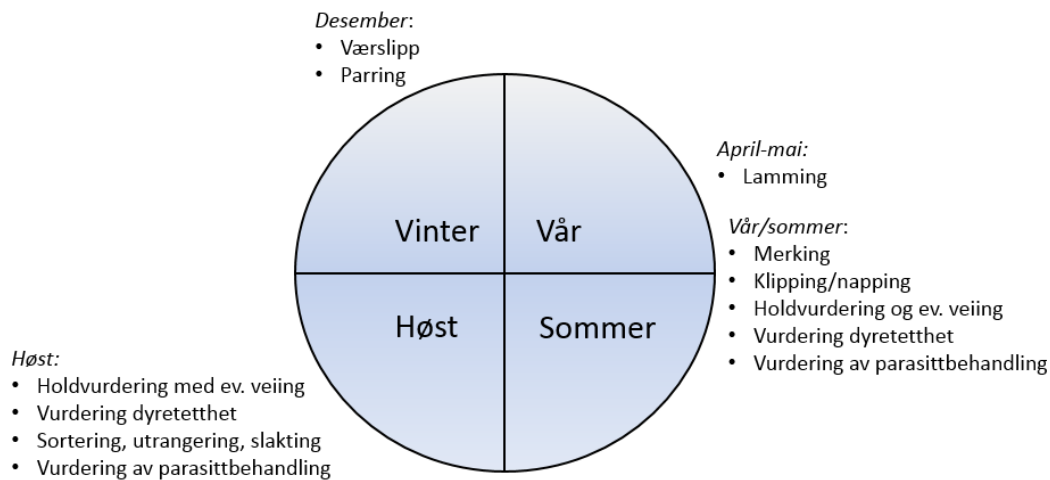
Relevante tillatelser fra Mattilsynet (for eksempel dispensasjon til «utegang uten tjenlig oppholdsrom»):

Ikke aktuelt siden dyrene ikke går ute hele året.

Driften gjennom året – legg til aktiviteter:

Lamming rundt 1. april inne i fjøs på Sør-Åkerøya.

Dyra føres til utmarksbeite i månedskiftet april/mai og føres tilbake til Sør-Åkerøya i månedskiftet september/oktober

Har dere ønsker eller mål for de neste 3-5 år som det skal tas hensyn til?

Ønsker å fortsette som før med antallet som har gitt best resultat både for slaktevekta og velferdsmessig.

Andre kommentarer:

3 Skjøtsel av Trettøya, Nordre, Midtre og Søndre Langøya – beskrivelse av planlagte tiltak

3.1 Generelt om skjøtsel av kystlynghei

Kystlyngheiene er skapt ved rydding av skog, lyngsviing, beiting og lyngslått. De har utviklet seg gjennom gjensidig påvirkning mellom lynghei og beiting, først og fremst med gammelnorsk sau, men også med geit og sommerbeiting med storfe. Helårsbeite med gammelnorsk sau ansees som den viktigste driftsmåten for å ta vare på kystlynghei. Ved innsiktsfull drift kan en også skjøtte kystlynghei ved beiting med spælsau, norsk kvit sau eller andre saueraser fra tidlig vår til sein høst, og tidvis vinterbeiting kombinert med tilleggsføring når forholdene tilsier det. Storfe som kviger, sinkyr (kyr i tørrperioden), ammekyr med kalv samt kastrater kan beite i kystlynghei om sommeren når det inngår strandeng eller andre arealer med gras- og halvgras i tilstrekkelig omfang i beiteområdet som helhet.

3.2 Beiting og dyrehold i kystlynghei

Beiting er viktig for ivaretagelsen av kystlyngheiene, og i snøfattige og vintermilde kyststrøk med kystlynghei finner man former for utegangerdrift. Hold av dyr, uansett driftsform, krever at man følger tilhørende regelverk, se www.lovdata.no. Utegangerdrift er omtalt spesifikt flere steder i regelverket, med både egne tilpasninger og med dispensasjoner fra hovedregelverket mot at enkelte vilkår holdes. Av viktige regelverk å sette seg inn i, kan man trekke frem: «Lov om dyrevelferd» (Dyrevernlova), «Forskrift om velferd for småfe», «Forskrift om velferd for produksjonsdyr», «Forskrift om merking, registrering og rapportering av småfe» og «Forskrift om bekjempelse av dyresjukdommer». Dispensasjon om «utegang uten tjenlig oppholdsrom» krever tillatelse fra Mattilsynet.

For å kunne tilpasse dyretallet til beitegrunnet, må beitegrunnet vurderes. Beitegrunnet påvirkes av variasjoner i både naturforhold og hevd, og må derfor vurderes for hvert enkelt beite. Ofte inngår det flere naturtyper i det samlede kystlandskapet som beites, noe som også bør tas inn i den totale vurderingen av dyretallet. Dette kan være strandenger som er gode vår- og sommerbeiter, eller myr som kan ha viktige halvgress og starr utover høst og vinter. Kystlynghei i god hevd utgjør gode beiter, og inneholder helst vekslinger av røsslyng i både pionerfase, byggefase og moden fase. Dette gjør at beitedyrene kan veksle mellom røsslyngplanter av ulik alder og høyde. Beitekvaliteten til røsslyngen varierer med alder, og særlig gammel, forvêdet og skadet røsslyng forringer beitene mye. En del kystlyngheier finnes i vekslinger med mye bart berg, mens andre lyngheier danner tette tepper hvor røsslyngen har et høyt dekke. Både dekning og kvalitet på røsslyng tas med i beregningen av dyretall per arealenhet.

I «Forskriften om velferd for småfe», omtales utegangerdrift spesielt, og i § 18 «Unntak fra kravet om tjenlig oppholdsrom – utedrift», kan oppsummeres i følgende viktige punkt:

- 1) *Dyretallet skal tilpasses beitegrunnlaget.*
- 2) *Eier eller annen med ansvar for dyrene skal ha mulighet til raskt å skaffe tilstrekkelig og egnet fôr i tilfelle situasjoner der beitet ikke gir tilstrekkelig næring.*
- 3) *Det skal etableres fôringsplass som gjør det mulig å føre dyrene på en god måte.*
- 4) *Terreng og vegetasjon skal gi tilstrekkelig ly, og dyrene skal ha beskyttende ullfell i kalde årstider.*
- 5) *Det skal etableres innhengning som gjør det mulig å samle dyrene.*
- 6) *Dyrene skal samles når det er nødvendig av dyrevernmessige hensyn, og minimum vår og høst for kontroll, merking, napping og klipping av ull, nødvendig parasittbehandling, o.l.*
- 7) *Paring skal skje slik at lamming og kjeing kan forekomme når beite- og klimaforhold er gunstige.*
- 8) *Tilsynet skal intensiveres før og under lamming.*

Gode vinterbeiter er nødvendig for et godt dyrehold. Nøkkelarten røsslyng inngår i beitegrunnlaget gjennom hele året, men er viktigst utover høsten og vinteren, da omfanget av andre beiteplanter reduseres. Selv om røsslyng er den viktigste vinterbeiteplanta, er tilgang på starr og gras som dyra finner innimellom lyngen betydningsfull for det samlede næringsopptaket om vinteren. Småfe på utmarksbeite skal etter regelverket ha tilsyn minst en gang per uke i områder uten særskilt risiko. Ved mistanke om økt fare må tilsynet intensiveres slik at forhold som kan medføre dårlig velferd, syke, skadde og avmagrede dyr, oppdages så tidlig som råd er. Det er en forutsetning at beitelokalitetene gir muligheter for å komme til med nødfôr, også i perioder med dårlig vær. Beitene må ha tilstrekkelig ferskvannstilgang gjennom hele året. Det må planlegges løsninger for mulig vannmangel, både sommer som vinter.

Gammelnorsk sau og andre husdyrslag

Gammelnorsk sau (ofte kalt villsau) er mye brukt i utegangerdrift i kystlynghei, ettersom det er en hardfør, lett sau som er tilpasset helårsbeiting hvor det er vilkår for det. Under de riktige kombinasjoner av milde vintre, tilstrekkelig med areal og velskjøttede kystlyngheier, greier gimrer og voksne sauer av gammelnorsk sau seg vanligvis tilfredsstillende gjennom vinteren. Paring skal skje slik at lamming om våren ikke starter før beitegraset er kommet i vekst slik at sauene finner næringsrikt fôr til produksjon av melk. Kommer det tungt snøfall som blir liggende, og som gjør det vanskelig for sauene å få tak i tilstrekkelig fôr, må en straks sette inn tiltak med tilleggsfôring og om nødvendig hente dyrene i hus og/eller innhegning med ly for nødvendig oppfølging. Innholdet av protein i beiteplantene gjennom vinteren er gjerne noe knapt. Gammelnorsk sau kan i noen grad tære litt på kroppsreserver gjennom vinteren. Dyrene må da ha fått bygd opp kroppsreserver gjennom sommer, høst og førjulsvinter.

Gammelnorsk sau er godt tilpassa beiting i kystlynghei.

Dersom lammene fra sau i kystlynghei ikke har nådd tilfredsstillende slaktevekt, kjøttsetting og fettinnhold ved tidspunktet for høstslakting må man gjøre tilpasninger. Disse lammene som ikke er slaktemodne må da overvintres på en måte som sikrer tilstrekkelig førtilgang og god dyrevelferd. Små sauelam må ikke gå sammen med vær slik at de kan bli paret, da drektighet krever svært mye og setter individet tilbake i utvikling, og kan være i strid med kravet om godt dyrehold. Produksjonsmessig er det heller ikke noen god løsning at utegangersau lammer årsgamle, da en lett kan komme inn i en vond sirkel med seinere lamming og dermed små lam om høsten.

Vanlig norsk kvit sau og andre norske langhalet raser med regional utvikling og tilpassing (steigar, cheviot, ryggja), spælsau og eventuelt andre saueraser kan også beite i kystlynghei lenge utover høsten der det er vilkår for det, og i deler av vinteren når det blir kombinert med inneføring som sikrer dyra tilstrekkelig med energi og protein. Driftsmåten som kombinerer utegangerdrift og inneføring er lite brukt i dag sammenlignet med tidligere, men er fortsatt i bruk m.a. i området ved Lindesnes i Vest-Agder, Rogaland, Hordaland og enkelte steder videre nordover langs kysten. Beiting med de langhala sauerasene eller spælsau i kystlynghei gjennom sommeren vil ofte gi mindre tilvekst på lamma enn annet utmarks- eller fjellbeite. Mengdeinnslaget av gras og urter er viktig, det gjelder å få en god start på tilveksten hos lamma fra våren av, og at tilveksten ikke stagnerer og blir for lav når en kommer utover sommeren og seinsommeren. Ved større innslag av strandeng i tilknytning til kystlynghei, kan beitet være tilfredsstillende som sommerbeite både til tyngre saueraser og stedvis til storfe (sinkyr, kviger, kastrater, ammekyr). Naturtypen strandeng er det generelt mer av på deler av Trøndelagskysten og særlig i Nordland (Helgelandskysten) enn hva som er tilfelle på Vestlandet.

3.3 Lyngsviing

Lyngsviing er avgjørende både for opprettholdelse av ønsket artsinnhold i lyngheiene og det biologiske mangfoldet, og for sikring av godt og tilstrekkelig beitegrunnlag. Det er derfor viktig å planlegge lyngsviingen for flere år framover slik at man til enhver tid har den mosaikk av grasarealer og lyngarealer av forskjellig alder som er ønskelig. Ved planleggingen av avsviingen må man også ta hensyn til spesielle verdier knyttet til området, slik som fugl, kulturminner, landskapsestetikk og eventuelle erosjonsproblemer. Det er viktig å orientere seg om hvilke verdier som finnes i

Lyngsviing er ei vanleg skjøtselsform i kystlynghei.

området gjennom f. eks forvaltningsorgan som kommunen, fylkeskommunen, Fylkesmannen

eller Miljødirektoratet/Statens Naturoppsyn, og tilpasse den planlagte skjøtselen til disse verdiene.

Når det gjelder lyngsviing, er de generelle rådene at avsviingsflatene ikke skal være for store. Med store avsviingsområder minker det biologiske mangfoldet og sauen får vanskeligere for å finne godt fôr i tilstrekkelige mengder til enhver tid. For lammenes tilvekst er det spesielt viktig at det finnes lett tilgjengelige grasarealer fra våren og utover sommeren. Lyngsviingsarbeidet blir imidlertid mer arbeidskrevende når avsviingsarealene er små så det gjelder å finne en passe balanse.

I denne sammenheng er det viktig å kunne vurdere og bestemme hvor lang tid det skal gå mellom hver gang man svir av samme område dvs. hvilken rotasjonsperiode lyngheivegetasjonen skal ha.

Utviklingen av røsslyngplanten går gjennom flere faser, fra pionerfase til byggefase og videre til moden fase. Fôrproduksjonen er høyest i tidlig byggefase. Når lyngen begynner å bli gammel ("moden") dvs. vanligvis når den har blitt 20-30 cm høy, brenner man på nytt. Hvor lang tid det tar varierer med klima, lokale vokseforhold og beitetrykk, men man regner med 8-20 år. Siden utviklingen av røsslyngen kan variere så mye er det viktig at man lager individuelle skjøtselsplaner som tar hensyn

både til røsslyngens evne til å regenerere, røsslyngens tilveksthastighet og en vurdering av problemarter som kan komme inn etter sviing. Eksempler på problemarter er einstape, sitkagran, rynkerose og tistler.

Selve avsviingsarbeidet må også planlegges nøye med hensyn til hvor ilden skal starte og avsluttes. Myr- og vannkanter kan være naturlige avslutningslinjer, men det hender at man må lage branngater (5-6 m) for å sikre en god avslutning. Man må sørge for å ha brannslukkingsutstyr tilgjengelig og man må varsle brannvesenet på forhånd. Naboer bør også varsles. Det er viktig å være mange nok for å sikre at man kan styre brannen. Brenning må bare gjennomføres under gunstige værforhold og med tele eller fuktig jord, dvs. i perioden fra sein høst til tidlig vår. Hvis man ikke selv har erfaring med lyngsviing, bør man få hjelp fra noen med erfaring, i hvert fall første gangen.

3.4 Restaurering av kystlynghei

I gammel lynghei dvs. lynghei som ikke har vært brent på lenge, kan det være et kraftig oppslag av busker og trær. Hvis lyngheia skal tas i bruk igjen bør dette ryddes før man brenner på nytt. Noe bjørk, rogn og ulike vierarter bør imidlertid settes igjen fordi det kan være viktig "tilskuddsfôr" for sauene. I gammel lynghei er det mer mose og lav i bunnsjiktet enn i lynghei som har vært i kontinuerlig drift. Det kan forårsake seinere regenerering av vegetasjonen etter sviing. I tillegg kan gammel lyng ha vanskeligere for å sette rotskudd, noe som også forsinker regenereringen. Selv om regenereringen i gammel røsslyng går seint etter første sviing, kan det gå raskere ved ny sviing. Det beste resultatet oppnås imidlertid i områder som ikke er for gjengrodde.

3.5 Mål for skjøtsel på Trettøya, Nordre Langøya, Midtre Langøya og Søndre Langøya

SKJØTSELSPLAN			
Dato utarbeiding av skjøtselsplan: 30.11.2016			
Dato befarings: 02.06.2016			
Dato samtale med grunneier/bruker: 18.10.16, 24.10.16, 26.10.16			
Utformet av: Annette Bär & Thomas Holm Carlsen		Firma: NIBIO	
UTM sone: Trettøya: 33W N Langøya: 33 W M Langøya: 33 W S Langøya: 33 W	Nord: 7303115 7302938 7302219 7301792	Øst: 0373187 0372884 0372756 0372502	Gnr./Bnr.: 88/1, 88/2, 88/3
Areal (nåværende): 54,1 daa Trettøya 52,5 daa Nordre Langøya 70,0 daa Midtre Langøya 35,2 daa Søndre Langøya		Areal (etter evt. restaurering): Ikke aktuelt med restaurering	
Del av verneområde: Nei		Hvilket vern:	
Finnes det særskilte skjøtselshensyn i området, hvilke: Nei			
MÅL			
Hovedmål for lokaliteten: <ul style="list-style-type: none"> - Sikre god hevd av kystlyngheia gjennom beiting med gammelnorsk sau (GNS). Fortrinnsvis helårsbeite, men minimum beiting i seks mnd. - Holde landskapet åpent uten gjengroing og innslag av fremmede arter 			
Konkrete delmål: <ul style="list-style-type: none"> - Fortsette med beiting med min. nåværende antall dyr på minimum halvårsbeite (6 mnd) - Skape et mosaikk av røsslyng i forskjellige aldersstadier med lyngsviing 			

Ev. spesifikke mål for delområde(r):

- Fortsette med sviing på Trettøya
- Introdusere sviing på Nordre og Midtre Langøya

Tilstandsmål arter:

Røsslyng i forskjellige aldersstadier.

Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:

Manuell bekjemping av veitistel på Midtre Langøya ved bruk av ryddesag før frøsetting. Et par ganger i løpet av sesongen.

3.6 Planlagte skjøtselstiltak på Trettøya, Nordre Langøya, Midtre Langøya og Søndre Langøya

3.6.1 Beiterelaterte tiltak

Beskrivelse av planlagte skjøtselstiltak, beiting:

Beiting med gammelnorsk sau (GNS) i tidsrommet april til oktober, gjerne lengre hvis mulig. Det optimale antallet dyr i følge beitebruker er 24 på Søndre og Midtre Langøya (12 søyer +12 lam) og 8 (4 søyer +4 lam) eller 9 (3 søyer +6 lam) på Nordre Langøy og Trettøya.

KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
Tiltak beiting med totalareal:		Derav beite i kystlynghei/tilskudd antall søyer	
Trettøya (54,1 daa)		54,1 daa* = 5 søyer	
Nordre Langøya (52,5 daa)		48,6 daa* = 5 søyer	
Midtre Langøya (70,0 daa)		44,4 daa* = 4 søyer	
Søndre Langøya (35,2 daa)		35,2 daa* = 3 søyer	

		* maks. 1 søye/10 daa; 200,-/søye	
Utstyrskrav knyttet til beiting og tilrettelegging for beiting:			
Båt/føringspramme			

3.6.2 Planer for sviing

Beskrivelse av planlagte skjøtselstiltak med sviing:

Ca. 2-4 daa per år innenfor de avmerkete områdene (se kart 2, kap. 7). I og med at holmene er av begrenset størrelse er det viktig å svi av flere små flater fordelt over flere år for å skape ønsket mosaikk med røsslyng i flere aldersklasser. Totalt er det avgrenset i underkant av 10 dekar svibart areal på både Midtre og Nordre Langøya, mens arealet som er egnet for sviing på Trettøya er 27,7 dekar. Det anbefales å svi årlig på Trettøya og vekselvis annet hvert år på Midtre og Nordre Langøya i en femårsperiode nå i første omgang.

KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
Tiltak sviing:			
Trettøya	Årlig f.o.m. 2017	Totalt 15 daa/5 år	
Nordre Langøya	2018, 2020	3 daa + 3 daa	
Midtre Langøya	2017, 2019, 2021	3,4 daa + 3 daa + 3 daa	

		* 1000 kr /daa	
Utstysbehov knyttet til sviing:			
Brannvifter, gassbrenner			

3.6.3 Andre planlagte skjøtselstiltak

ANDRE AKTUELLE SKJØTSELSTILTAK

Beskrivelse av andre tiltak, ut over restaurering, sviing og beiting.

Veitistel ble registrert i den gamle slåttemarka på Midtre Langøya som ligger i tilknytning til kystlyngheia. Mekanisk bekjempelse med ryddesag før frøsetting bør settes i gang så rask som mulig for å forhindre spredning.

KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
Tiltak:			
Mekansik fjerning av veitistel med ryddesag	2017 og årlig oppfølging dersom nødvendig	0,5 daa	
Utstysbehov: ryddesag			

3.7 Oppfølging av skjøtselsplanen

OPPFØLGING
Skjøtselsplanen skal evalueres innen 5 år: Ja
Behov for registrering av spesifikke naturtyper og/eller artsgrupper: Nei
Nylig gjennomførte eller påbegynte tiltak som er finansiert: Nei
ANSVAR
Person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtselsplanen: Irene Pettersen, beitebruker

4 Mer informasjon

For mer utfyllende om skjøtsel, restaurering og hevd, se: **Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker** som finnes på DNS hjemmesider:

<http://www.dirnat.no/content/1916/>

Annen aktuell litteratur:

- Buer, H. 2011. Villsauboka. Selja Forlag, Florø.
- Haaland, S. 2002. Fem tusen år med flammer; det europeiske lyngheilandskapet. Vigmostad & Bjørke.
- Halvorsen, R., Bryn, A., Erikstad, L. & Lindgaard, A. 2015. Natur i Norge - NiN. Artsdatabanken, Trondheim (<http://www.artsdatabanken.no/nin>).
- Halvorsen, R., medarbeidere og samarbeidspartnere, 2015. NiN – typeinndeling og beskrivelsessystem for natursystemnivået. – Natur i Norge, Artikkel 3 (versjon 2.0.3): 1–509 (Artsdatabanken, Trondheim; <http://www.artsdatabanken.no>.)
- Kaland, P.E. & Vandvik, V. 1998. Kystlynghei. S. 50-60 i: Framstad, E. & Lid, I.B. (red.) Jordbrukets kulturlandskap, Universitetsforlaget, Oslo.
- Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss.
- Nilsen, L.S. (red.) 2009. Naturen. Populærvitenskapelig tidsskrift. 2009-2: 66-128. Spesialnummer om kystlynghei i Norge.
- Norderhaug, A. & Johansen L. 2011. Kulturmark og boreal hei – I: Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.

5 Detaljert beskrivelse av naturtypene på lokaliteten

5.1 Trettøya

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)					
Navn på lokaliteten: Trettøya		Kommune: Alstahaug		Områdenr.:	
ID i naturbase: BN00091137		Registrert i felt av: Thomas H. Carlsen, Line Johansen & Pål Thorvaldsen		Dato: 20.06.2013	
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): Kvalvik m.fl (2013)				Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:	
Hovednaturtype (% andel fordeling): D07, Kystlynghei - 80 %			Grunntyper etter NiN, M1:5000 (% andel fordeling): D0708 - Kalkfattig kystfukthei – 50 % D0707 – Kalkfattig kysthei – 30 % D0421 - Beitevåteng – 10 % G0503 – Hevdet med beite – 5 %		
Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling): D04 Naturbeitemark – 10 % G05 Strandeng og strandsump – 5 %					
Verdi (A, B, C): B			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): bilder		
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11): --					
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):	
< 20 m	x	God		Slått	
20-50 m		Svak	x	Beite	x
50-100		Ingen		Pløying	
>100 m		Gjengrodd		Gjødsling	
		Dårlig		Lauving	
				Torvtekt	(x)
				Brenning	x
				Park/hagestell	
Vegetasjonstyper: tørr lynghei (H1) fuktig lynghei (H3) våt/fuktig, middels næringsrik eng (G12) fattig tuemyr (K2) øvre salteng (U5)					

OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtelsesplanen)

Innledning:

Trettøya ved Skotsvær ble befart 20.06.2013 av Thomas Holm Carlsen, Line Johansen og Pål Thorvaldsen (Bioforsk). Dette som en del av en omfattende kartlegging av verdifulle kystlyngheier på Ytre Helgeland, i forbindelse med at kystlyngheier er aktuell som utvalgt naturtype, jf. naturmangfoldloven § 52. I forbindelse med utarbeiding av skjøtelsesplan ble det innhentet supplerende opplysninger om tilstand og bruk av Annette Bår og Thomas Holm Carlsen i 2016.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Lokaliteten ligger like nord for Skotsvær og ca. ni km sørvest for Tjøtta i Alstahaug kommune. Trettøya er ei lita, men variert øy med små knauser, tørrhei, forsenkninger med myr og fukthei, små strandengkompleks og partier delvis gjengrodd med lauvtrær. Høyeste punkt på øya er 22 m o.h. Berggrunnen består av kloritoid glimmerskifer, stedvis med staurolitt, med andre ord en kalkfattig berggrunn. Øya tilhører gården på Skotsvær.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Lokaliteten er totalt 54 daa og består først og fremst av naturtypen kystlyngheier (D07) fordelt på 50 % kalkfattig kystfukthei (D0708) og 30 % kalkfattig kysthei (D0707). 10 % dekkes av naturbeitemark (D04) av utformingen beitevåteng (D0421) og 5 % dekkes av beita strandeng og strandsump (G0503). Resterende 5 % dekkes av fattig tuemyr. Vegetasjonstyper som finnes her er tørr og fuktig lyngheier, våt/fuktig, middels næringsrik eng, fattig tuemyr og øvre salteng.

Artsmangfold:

Røsslyng dominerer klart i heiområdene sammen med noe krekling. Andre vanlige arter er blokkebær, skrubbær, torvull, molte, rypebær, ørevier, tyttebær, duskull, etasjemose, furumose og heiflette. Linnea ble også funnet i heiområdene. Rogn, bjørk, selje og ørevier vokser godt på gammel beitevåteng, men ser ikke ut til å utgjøre noen trussel for de åpne heiområdene pr i dag. Dominerende art i beitevåtenga er sølvbunke. Det ble ikke foretatt kontroll av arter i strandengpartiene, men det antas at disse består av trivielle arter og domineres av rødsvingel. Bukkeblad dominerer i myr og små vann.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Trettøya, samt flere av naboøyene blir benyttet til sommerbeite for gammelnorsk sau. Det ble sett 8-10 søyer med lam under befaringa. Beitepresset er vurdert til middels men kan økes noe, da det meste av røsslyng er i moden alder, men også en del i degenerert fase. Det er ikke buskoppslag utover det som finnes i engpartiene og i de fuktige søkkene rundt på øya. Tilstanden er vurdert til svak. Lokaliteten har nylig vært brent. En liten brannflate i den nordøstlige delen av lokaliteten tyder på at beitebruker og/eller grunneier har startet med å svi av gammel røsslyng.

Fremmede arter:

Ingen fremmede arter ble registrert.

Kulturminner:

Ingen kulturminner ble registrert.

Skjøtsel og hensyn:

Det er svært positivt at lokaliteten beites og brennes. Brenninga bør fortsette med en liten ny brannflate hvert år. Dette for å skape variasjon i landskapet og fornye gammel, uspiselig røsslyng. Lokaliteten er velegnet for både sommer- og vinterbeite. Det må tas hensyn til at lokalitet er ganske liten og at det er sparsomt med vannforekomster.

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten ligger i nærheten av både Vegaøyen verdensarvområde og utvalgt kulturlandskap på Blomsøy/Skålvær som har fått sin status på grunn av unike og nasjonalt og internasjonalt viktige kulturlandskap.

Verdibegrunnelse:

Trettøya ved Skotsvær er en fin kystlyngheilokalitet som er lite gjengrodd, har bra med røsslyngforekomst, er variert med tanke på naturtyper og blir både beitet og brent. Selv om lokaliteten blir beitet er hevdene noe svak og lokaliteten er relativt liten. Økt beitetrykk og mer lyngbrenning vil styrke verdien på sikt. Lokaliteten får verdi B, viktig.

Merknad:

5.2 Nordre, Midtre og Søndre Langøya

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)						
Navn på lokaliteten: Nordre, Midtre og Søndre Langøya		Kommune: Alstahaug		Områdenr.: 182040200		
ID i naturbase:		Registrert i felt av: Annette Bär & Thomas Holm Carlsen		Dato: 02.06.2016		
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige):				Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:		
Hovednaturtype (% andel fordeling): D07, Kystlynghei - 95 % Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling): D04, Naturbeitemark - 5 %			Grunntyper etter NiN, M1:5000 (% andel fordeling): D0707, Kalkfattig kysthei - 85 % D0708, Kalkfattig kystfukthei - 10 % D0416, Lågurtbeiteeng - 5 %			
Verdi (A, B, C): B			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): bilder			
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11):						
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper: tørr lynghei (H1) fuktig lynghei (H3) frisk fattigeng (G4)
< 20 m	x	God	x	Slått		
20-50 m		Svak		Beite	x	
50-101		Ingen		Pløying		
>100 m		Gjengrodd		Gjødsling		
		Dårlig		Lauving		
				Torvtekt		
				Brenning		
				Park/hagest ell		

OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)

Innledning:

Nordre Langøya, Midtre Langøya og Søndre Langøya ble befart 02.06.2016 av Annette Bär og Thomas Holm Carlsen (NIBIO) i forbindelse med utarbeidelse av skjøtselsplanen for kystlynghei som har status som utvalgt naturtype, jf. naturmangfoldloven § 52. Sammen med Trettøya brukes kystlyngheia på Nordre, Midtre og Søndre Langøya av samme beitebrukere.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Lokaliteten ligger like nord for Skotsvær og ca. ni km sørvest for Tjøtta i Alstahaug kommune. Langøyan ligger rett sør for Trettøya som en del av samme øyrekka. I lokaliteten inngår hele Søndre Langøya, mens på Nordre Langøya er det skilt ut strandengareal som egen naturbaselokalitet og på Midtre Langøya er naturbeitemarksareal i sørøst tatt ut.

Holmene er svakt kolleforma og er 35 dekar (Søndre L.), 70 dekar (Midtre L.) og 54 dekar (Nordre L.) store. Knausene er dekt med kystlynghei-vegetasjon mens det finnes strandeng og/eller naturbeitemark i forsenkninger. Høyeste punkt ligger på Midtre Langøya med 16 m o.h. Berggrunnen består av kloritoid glimmerskifer, stedvis med staurolitt, som er en kalkfattig berggrunn. Øyene tilhører dels gården på Skotsvær og dels gården på Sør-Åkerøya. Gnr/Bnr er 88/1, 88/2 og 88/3.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Totalarealet av Søndre, Midtre og Nordre Langøya er 157 dekar. Av dette utgjør kystlynghei 128,2 dekar. Naturbaselokaliteten består av kystlynghei (95 %) og gras- og urtedominert naturbeitemark (5 %). Naturbeitemarka ligger på Søndre Langøy. Videre består kystlyngheia av utformingene kalkfattig kysthei (85 %), og kalkfattig kystfukthei (10 %) og naturbeitemarka av lågurtbeiteeng (5 %). Vegetasjonstyper som finnes her er tørr lynghei, fuktig lynghei og frisk fattigeng.

Artsmangfold:

Kystlyngheia er homogen og domineres av røsslyng og torvull. I tillegg finnes arter som blokkebær, krekling, slåttestarr, molte, tyttebær, rypebær, einer og bjønnskjegg, heigråmose og reinlav. Einer finnes i større omfang på østsida av Midtre Langøya, ellers er den ikke en problemart i lokaliteten. Nordøst på Midtre Langøya er en liten klynge med lauvtrær, hovedsakelig bjørk og osp. I dette området er lyngheia fuktigere og enkelte parti har tydelig torvdannelse.

Naturbeitemarkene er noe mer artsrike og påvirkes i noen grad av skjellsandavsetninger. Her finnes arter som engkvein, smårapp (sp), rødsvingel, ryllik, gulaks, smalkjempe, blåklokke, tveskjeggveronika, hvitmaure, hvitkløver, kornstarr, engfrytle, legeveronika, tiriltunge og lifiol.

Det ble ikke registrert rødlista karplanter i lokaliteten men bergirisk (NT, nært trua), fiskemåke (NT, nært trua), storspove (VU, sårbar) og kysthumle (NT, nært trua) ble observert under feltbefaringa. Det er også sannsynlig å finne rødlistede beitemarkssopp i de grasrike partiene i naturbeitemarka.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Nordre, Midtre og Søndre Langøya blir sammen med Trettøya benyttet til sommerbeite for gammelnorsk sau. Søndre og Midtre Langøy henger sammen ved fjære sjø, per i dag beiter 12 sau med ett lam hver (12+12) her. På Nordre Langøya og Trettøya beiter tre sau med to lam hver (3+6) evt. 4 sau med ett lam hver (4+4). Disse øyene henger sammen på langfjære. Antallet har vært stabilt i flere år og antas å være optimalt. Sesongvariasjoner (eksempelvis ved ekstremtørke) håndteres gjennom justering av sankedato.

Røsslyng er i forholdsvis bra tilstand. I noen partier på Nordre og Midtre Langøya er røsslyngen i moden til degenerativ fase. På Søndre Langøya er røsslyng i spesielt bra tilstand med hovedtyngde i byggefase og moden fase. Vindslitasje er nok betydelig for hele lokaliteten, spesielt for Søndre Langøy, noe som skyldes

relativt åpen eksponering mot sørvest. Beitepresset er vurdert til middels. Det er ikke buskoppslag utover det som finnes i den nordøstlige delen av Midtre Langøya. Lokaltiteten har ikke blitt brent.

Fremmede arter:

Ingen fremmede arter ble registrert.

Kulturminner:

Ingen kulturminner ble registrert.

Skjøtsel og hensyn:

Lokaliteten bør skjøttes slik den har blitt skjøttet de siste årene. Halvårsbeite eller mer med gammelnorsk sau (GNS) sikrer verdiene i kystlyngheia og holder landskapet åpent, kontrollerer gjengroingsarter og holder røsslyng i god hevd. Det anbefales å svi av de delene av lokaliteten der røsslyngen har gått over i degenererende fase. I de deler av beiteområdet der veitistel har gode vilkår bør det settes inn mekanisk bekjempelse med ryddesag før frøsetting.

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten ligger i nærheten av både Vegaøyen verdensarvområde og utvalgt kulturlandskap på Blomsøy/Skålvær som har fått sin status på grunn av unike og nasjonalt og internasjonalt viktige kulturlandskap.

Verdibegrunnelse:

Nordre, Midtre og Søndre Langøya ved Skotsvær utgjør en verdifull kystlyngheilokalitet som er lite gjengrodd, har betydelig røsslyngforekomst i god tilstand, er noe variert med tanke på naturtyper og blir skjøttet gjennom beiting. Hevden er god, men lokaliteten er relativt liten og den blir heller ikke svidd. Det ble registrert flere rødlistede fuglearter. Lyngbrenning vil kunne styrke verdien på sikt. Lokaliteten får verdi B, viktig.

5.3 Nordre Langøya, strandeng

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)					
Navn på lokaliteten: Nordre Langøya		Kommune: Alstahaug		Områdenr.: 182040201	
ID i naturbase:		Registrert i felt av: Annette Bär & Thomas Holm Carlsen		Dato: 02.06.2016	
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige):				Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:	
Hovednaturtype (% andel fordeling): G05, Strandeng og strandsump – 60 % Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling): G06, Driftsvoll – 10 % D04, Naturbeitemark – 30 %			Grunntyper etter NiN, M1:5000 (% andel fordeling): G0503, Strandeng og strandsump, hevdet med beite – 60 % G0603, Flerårig gras/urtetangvoll – 10 % D0416, Lågurtbeiteeng – 30 %		
Verdi (A, B, C): B			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): bilder		
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11):					
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):	
< 20 m	x	God	x	Slått	
20-50 m		Svak		Beite	x
50-102		Ingen		Pløying	
>100 m		Gjengrodd		Gjødsling	
		Dårlig		Lauving	
				Torvtekt	
				Brenning	
				Park/hagest ell	
Vegetasjonstyper: øvre salteng (U5) flerårig gras/urte-tangvoll (V2) hestehavre-eng (G10)					

OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)
<p>Innledning:</p> <p>Nordre Langøya ble befart 2.06.2016 av Annette Bär og Thomas Holm Carlsen (NIBIO) i forbindelse med utarbeidelse av skjøtselsplanen for kystlynghei som har status som utvalgt naturtype, jf. naturmangfoldloven § 52. Strandenglokaliteten på Nordre Langøya ble skilt ut som egen naturbaselokalitet på grunn av verdi, størrelse og utformingen.</p>
<p>Beliggenhet og naturgrunnlag:</p> <p>Nordre Langøya ligger like nord for Skotsvær og ca. ni km sørvest for Tjøtta i Alstahaug kommune. Lokaliteten ligger på østsiden av øya og strekker seg i en forsenkning i vestlig retning. Nordre Langøya er 52 daa stor og strandenga utgjør ca. 4 daa. Lokaliteten har fine soneringer og blir beita. Ellers er knausene dekt med kystlynghei. Berggrunnen består av kloritoid glimmerskifer, stedvis med staurolitt, med andre ord en kalkfattig berggrunn, men kalksandavsetninger gir grunnlag for flere funn av kalkkrevende arter.</p>
<p>Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:</p> <p>Hovednaturtypen er strandeng og strandsump hevdet med beite (60 %) . En velutviklet driftsvoll med utforming «flerårig gras/urtetangvoll» (10 %) og en naturbeitemark med utforming «lågurtbeiteeng» (30 %) opptrer i mosaikk i strandenga. Vegetasjonstyper er øvre salteng, flerårig gras/urte-tangvoll og hestehavre-eng.</p>
<p>Artsmangfold:</p> <p>Nederste del av strandenga domineres av rødsvingel, saltsiv og strandkryp. I øvre strandeng dominerer rødsvingel før strandenga går over i naturbeitemark dominert av hestehavremed innslag av sølvbunke, hvitbladtistel, engsyre, fjellfrøstjerne, ryllik, dunhavre, engsoleie, enghumleblom og den rødlistede ormetunge (VU, sårbar). Flerårsvollen domineres av hestehavre, men har innslag av skjorbuksurt, krushøymole, gåsemure, vassarve, strandrug, kvassdå og strandrør.</p> <p>Enkelte fuglearter som tjeld, heippiplerke og storspove (VU, sårbar) ble observert i eller i nærheten av strandenga. Ingen fremmedarter eller problemarter ble registrert i lokaliteten.</p>
<p>Bruk, tilstand og påvirkning:</p> <p>Strandenglokaliteten er en del av et større beiteområde og blir beita av gammelnorsk sau (GNS). Beitetrykket er middels hardt. Tilstanden er god uten noen form for gjengroing og problemarter. I tillegg blir lokaliteten ryddet jevnlig for søppel.</p>
<p>Fremmede arter:</p> <p>Ingen fremmede arter ble registrert.</p>
<p>Kulturminner:</p> <p>Ingen kulturminner ble registrert.</p>
<p>Skjøtsel og hensyn:</p> <p>Det anbefales å fortsette med beiteregimet slik det er nå. Per i dag beiter tre søyer med to lam hver (3+6) på Nordre Langøy og Trettøya. Et høyere beitetrykk vil føre til høyere grad av nedbeiting og mulig erosjon, noe som ikke er ønskelig.</p>
<p>Del av helhetlig landskap:</p> <p>Lokaliteten ligger i nærheten av både Vegaøyen verdensarvområde og utvalgt kulturlandskap på Blomsøy/Skålvær som har fått sin status på grunn av unike og nasjonalt og internasjonalt viktige</p>

kulturlandskap.

Verdibegrunnelse:

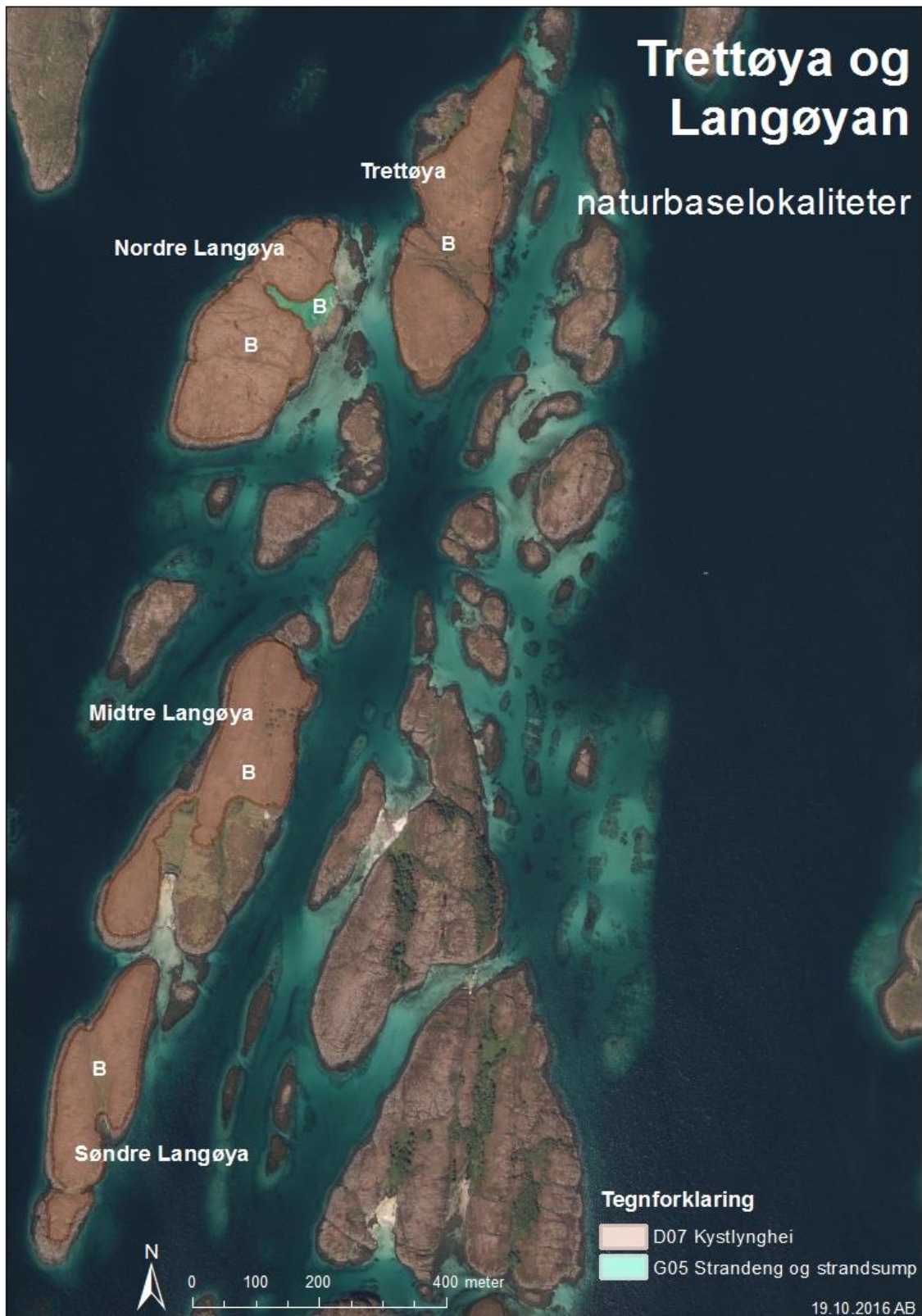
Strandenglokaliteten på Nordre Langøya er i god hevd, er fri for problem- og fremmedarter, er relativt artsrik med flere strandeng- og tyngdepunktarter og har fine og tydelige soneringer. Forekomst av en rødlista karplante, ormetunge (VU, sårbar) samt observasjon av storspove (VU, sårbar) trekker opp verdien. Den relativt begrensa størrelsen avgjør at strandenglokaliteten ikke når helt opp til nasjonal verdi, men får verdi B, viktig.

6 Kilder

Kvalvik M. S., Carlsen T. H., Johansen L. Thorvaldsen P., Dyrhaug M. & Bär A. 2013. Verdifulle kystlyngheilokaliteter på Ytre Helgeland. Resultater fra kartlegging av kystlynghei fra Bindal i sør til Rødøy i nord. Bioforsk rapport 8 (156) 2013.

Henriksen S. & Hilmo O. (red) (2015). Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge.

7 Ortofoto/kart

Kart 1: Avgrensning av naturbaselokaliteter for Trettøya, Nordre, Midtre og Søndre Langøya. Ved siden av naturtypeavgrensning er verdisetting vist på kartet.

Kart 2: Skjøtselstiltak for Trettøya, Nordre, Midtre og Søndre Langøya er vist sammen med arealstørrelse.

8 Bilder

Bilde 1. Kystlynghei på Nordre Langøya med blick nordover. Strandenglokaliteten vises på høyre i bildet (Foto: A. Bär).

Bilde 2. Strandeng og strandsump -naturbaselokaliteten på Nordre Langøya (Foto: A. Bär).

Bilde 3. Kystlynghei på Midtre Langøya med blick sørover (Foto: A. Bär).

Bilde 4. Kystlyngheilokaliteten på Søndre Langøya er veldig homogen men omfatter også en slette med naturbeitemark sentralt på øya (Foto: A. Bär).

9 Vedlegg

Vedlegg 1: Retningslinjer for lyngsviing utarbeidet av SNO

SNO-retningslinjer for lyngbrenning

Til: Ansatte i SNO og tjenesteytere

Fra: SNO-sentralt

Dato: Gjeldende fra 2011

Mange verneområder langs kysten innehar store areal med kystlynghei. Dette er en menneskeskapt naturtype som er avhengig av bruk for å bestå. Hvis bruken opphører, vil områdene gro til med busker og trær. Fremmede arter som bergfuru og/eller sitkagran har også blitt plantet mange steder, og er i dag i full spredning. Lyngbrenning er en rask og kostnadseffektiv måte å skjytte kystlyngheia på. Målet er å få fram en mosaikk av vegetasjonsflater med røsslynghei i ulik alder. Da vil heia få størst variasjon og vil også få best fôrverdi. Lyngbrenning i kombinasjon med beiting er den beste måten å skjutte lynghei på. Hvis det i lyngheia er stort oppslag av busker og trær bør dette ryddes før man brenner. Men man kan med fordel la noe stå igjen da treklynger kan brukes som skjul for dyra og beite. Antall år mellom lyngbrenninger kan variere (fra åtte år til over 20 år). Sjekk røsslyngtilstanden; gammel og grov lyng bør brennes, men vær klar over at regenereringa etter brann kan ta noen år og det er viktig å følge med på dette slik at ikke all røsslyng brennes før ny kommer tilbake. Det beste er å brenne FØR mosemattene får mulighet til å bli heldekkende. Husk fotodokumentasjon før, under og etter arbeidet.

Før brenning

- Skjøtselshjemmel gjennom verneforskrift eller NML § 47, og bestilling fra forvaltningsmyndigheten skal foreligge
- Det er kommunen som er myndighet vedrørende åpen brenning. Åpen brenning er bare tillatt dersom kommunen har åpnet opp for dette gjennom "Forskrift om åpen brenning og brenning av avfall i småovner". Sjekk om kommunen har åpnet opp for dette. I motsatt fall må det søkes dispensasjon fra forbudet
- Stedlig politi skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning
- Brannvesenet skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning
- Naboer og grunneier skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning
- Ha en plan for hvordan brannen kan slukkes
- Planlegg godt hvor det skal brennes – en mosaikkstruktur mellom brente og ubrente flater er å foretrekke. Finnes det naturlige avslutningslinjer (som stier, myrkanter eller tjern) eller må det brennes branngater? Ei branngate bør ha en bredde på 5-6 m

- Brenn alltid mens jorda er fuktig eller det er tele i jorda (sein høst til tidlig vår fram til seinest 15. april)
- Ta hensyn til fugl. Brenningen bør skje før hekketiden. I de sørligste delene av kysten er ærfugl og grågås vanligvis i gang med hekking i mars måned, og brenning i slike områder bør derfor være avsluttet innen 15. mars
- Ta hensyn til fornminner og kulturminner

Under brenning

- Brenn bare under gunstige værforhold; laber bris er passe vindstyrke
- Vanligvis brenner man med vinden
- Ha godt med mannskap og slukkeutstyr (brannvifter, spader med lange skaft, snøskufler etc.)
- Brannen kan startes med en propanblåselampe. Det er en fordel å tenne på flere steder slik at det danner seg en brannfront
- Ved slukking; vær bak flammene og slukk brannen fra kilden. Slukk brannen på bakketoppen. Da mister flammene noe av kraften og er lettere å slukke
- Bruk arbeidsklær av bomull eller ull, kraftige støvler, lue og arbeidshansker

Etter brenning

- Gå aldri fra et område hvor det fortsatt kommer røyk. Forsikre deg om at brannen er godt slukket
- Ha beredskap ved behov for etterslukking
- Få inn på kart hvilke områder som er brent og når de er brent
- Stedlig politi skal alltid varsles etter at brenningen er avsluttet
- Brannvesenet skal alltid varsles etter at brenningen er avsluttet
- Naboer og grunneier skal alltid varsles og etter at brenningen er avsluttet

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.